

THE AMBIGUITY INSIDE THE NOUN PHRASES

Ionela Gușatu

Assist., PhD, "Carol Davila" University of Medicine and Pharmacy, Bucharest

Abstract: This paper aims to present methods of disambiguation inside a noun phrase. The noun phrase under study is made up of two nouns. By using both semantic and syntactic criteria, this paper tries to provide the best method in distinguishing between various interpretations that noun phrases may present.

Keywords: ambiguity, compounds, noun phrase

Pentru a înțelege funcționarea grupului nominal este nevoie de o prezentare prealabilă a structurii acestuia. Structura grupului nominal prezentată în această lucrare se bazează în linii generale pe câteva elemente de cadru ale gramaticilor generative, elementele în cauză fiind: lexiconul și rolul special care i se rezervă, prin regulile de subcategorizare, în versiuni recente ale gramaticilor generative nontransformaționale¹; teoria nivelelor de proiecție sintagmatică².

După cum știm, lexiconul unei gramatici este constituit din elemente lexicale (cuvinte) și consemnează proprietățile fonologice, gramaticale și semantice ale cuvintelor. Proprietățile cuvintelor sunt captate prin reguli de subcategorizare, iar corespunzător acestor proprietăți vom avea proiecții de diferite nivele în sintaxă. Pe baza acestor informații vom prezenta în continuare structura sintactică a grupului nominal.

¹ Mai ales Head-driven Phrase Structure Grammar (HPSG) – Pollard și Sag (1987, 1994).

² „X-bar Syntax”. Jackendoff (1977) a arătat că proiecția sintagmatică nu se realizează la întâmplare, ci potrivit unor principii sau constrângeri.

Principiul 1 se referă la *principiul endocentricității* conform căruia fiecare grup GX (unde X = V, N, A, Prep, etc.) are un centru lexical X⁰ și fiecare centru lexical X⁰ proiectează până la proiecția maximă GX.

Principiul 2 vizează prima proiecție (sau *nivelul bară-1*) a unui centru X⁰, și anume X', care conține toate complementele cerute de acel centru. Acest lucru corespunde structurii:

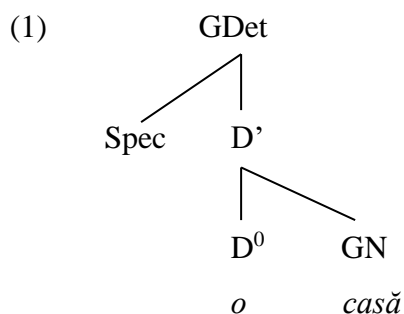
$$X' \rightarrow X^0 \wedge \text{Complement.}$$

Constituenții care nu sunt ceruți de centru (adjuncții) se combină cu o categorie intermediară ca să formeze o nouă proiecție X'. Această regulă se aplică fiecărui adjunct în parte: $X' \rightarrow X' \wedge \text{Adjunct}$. La sfârșit se combină specificatorul cu cea mai înaltă proiecție X' pentru a forma proiecția maximală GX:

$$GX \rightarrow \text{Specifier} \wedge X'.$$

1. Grupul Nominal (GN) și Grupul Determinatorului³ (GDet)

Structura grupului nominal așa cum o descriem aici se bazează pe cadrul de subcategorizare⁴ deținut de un substantiv (sau un substitut al lui) și de proiecția sintagmatică reglementată prin constrângerile X-bar syntax. În gramatica generativă de inspirație chomskyană, grupul nominal a fost înlocuit cu GDet (DP), ca urmare a influenței propunerii a lui Abney (1987):

Însă pentru scopurile prezentei analize, nu este necesară preluarea propunerii lui Abney. Grupul determinatorului este un model al *morfosintaxei* grupului nominal. De aceea, el include în grupul nominal atât elemente lexicale cât și noduri funcționale (realizate prin morfeme, desinențe sau cuvinte gramaticalizate), în vreme ce în modelul cu care lucrăm aici morfologia și sintaxa unei părți de vorbire se situează în compartimente separate ale gramaticii. Aceasta definește (spre deosebire de modelul Government and Binding) o *teorie lexicalistă tare* (sau *strictă*).

2. Grupul nominal în gramaticile românești

Organizarea constituenților în grupuri pentru domeniul nominal este o perspectivă relativ recent adoptată în lingvistica românească și se datorează lucrărilor de descriere

³ Barbu (2004: 76) explică folosirea termenului *determinator* ca echivalent al lui *determiner* din engleză: „(...) să adoptăm un alt termen, pe cel de *determinator* (...) care să includă și articolele, ba chiar și unele adjective care nu sunt pronominale, dar care împărtășesc proprietățile specifice determinantilor (de exemplu *anumit* și *divers*)”.

⁴ Cadrul de subcategorizare (CS) al unui centru este reprezentat de argumentele selectate de acesta împreună cu proprietățile lor sintactice și semantice. Cornilescu (1995a: 89-105) propune următorul cadru de subcategorizare:

- (1)
a. $V \rightarrow CS/ _ \neq$	<i>lătră</i>
$V \rightarrow CS/ _ GN$	<i>bea bere</i>
$V \rightarrow CS/ _ GN^{\wedge} GPrep$	<i>anunță pe Ion de vizita Mariei</i>
b. $P \rightarrow CS/ _ GN$	<i>lângă casă</i>
c. $A \rightarrow CS/ _ GPrep$	<i>îndrăgostit de ea</i>
$A \rightarrow CS/ _ Prop$	<i>fericit că a scăpat</i>
d. $N \rightarrow CS/ _ GPrep$	<i>credința în Dumnezeu</i>

structurală și generativă a limbii române (Vasiliu și Golopenția Eretescu 1969, Stati 1972, Pană-Dindelegan 1976). Un model al grupului nominal din această perspectivă se propune în Florea (1983). Grupul nominal ca grup al determinantului este descris în Cornilescu (1995b). O abordare a grupului nominal, din perspectiva HPSG vizând în mod special comportamentul determinantilor a propus Ana-Maria Barbu (2004). În sfârșit, un model al grupului nominal care combină descrierea generativă cu cea funcțională se află în Pană-Dindelegan⁵:

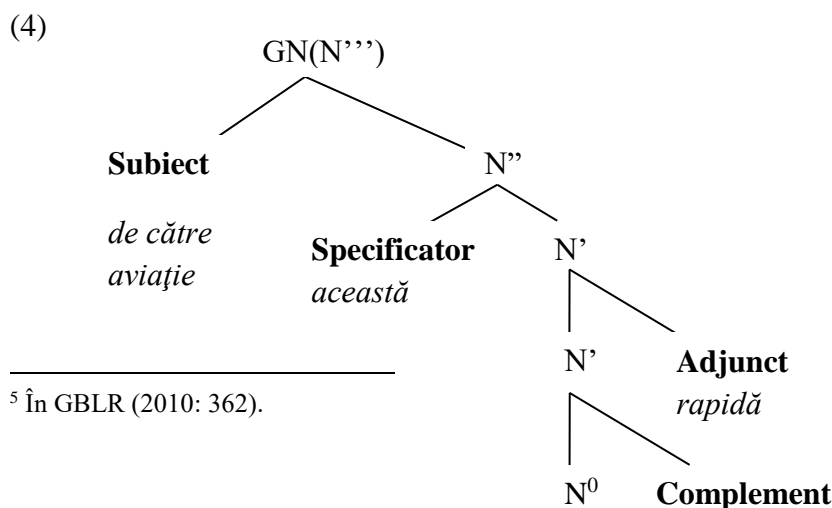
- (2) $[(\text{Determinant})(\text{Cuantificator})\text{Centru}(\text{Modificator})(\text{Posesor})(\text{Complement})]$
 $[GN[\text{acele}]_{Det} [\text{trei}]_{Cuant} \text{bijuterii}_{Centru} [\text{frumoase}]_{Modif} [\text{ale reginei}]_{Pos}]$

3. Structura grupului nominal asumată în această lucrare

Bazându-ne pe regulile de subcategorizare și pe constrângerile X-bar, iar, în mod mai general, pe principiile unei gramatici generative nontransformaționale vom urma aici modelul adoptat în Barbu (2004). Grupul nominal are prin urmare un centru (substantiv, pronume sau numeral), și poate avea complement(e), subiect, specificator și adjunct, ca în exemplul de mai jos (parantezele rotunde indică opționalitatea):

- (3) *această distrugere rapidă de către aviație a terenurilor de antrenament terorist*
 N^0 : [centru nominal]: *distrugere*
 N' : [[centru] [complement]]: *distrugere ...a terenurilor de antrenament terorist*
 N'' : [[[centru] [complement]] [(adjunct)]]: *distrugere rapidă ...a terenurilor de antrenament terorist*
 N''' : [[[centru, complement]] [(adjunct)]] [(specificator)]]: *această distrugere rapidă... a terenurilor de antrenament terorist*
 $N''''(=GN)$: [[[[centru, complement]] [(adjunct)]] [(specificator)]] [(subiect)]]: *această distrugere rapidă de către aviație a terenurilor de antrenament terorist*

Exemplul din (3) este reprezentat sub formă de arbore în (4):

⁵ În GBLR (2010: 362).

Ambiguitatea grupurilor nominale

În ceea ce privește ambiguitatea rezultată din diferitele relații semantice care au loc între termenii unei unități nominale complexe, limba engleză este cea care se confruntă cel mai adesea cu această problemă. Acest lucru se întâmplă datorită absenței unei prepoziții care să dea indicii despre relația care are loc între elementele unităților complexe, cum este cazul limbilor romanice. De exemplu, *hair brush* are două interpretări: prima se referă la o “perie făcută din peri” (CONSTITUTIVE), iar cea de-a doua se referă la o “perie pentru pieptănat” (TELIC). În limbile romanice, această distincție este făcută cu ajutorul prepozițiilor:

- (5) a. *perie de păr* (perie pentru pieptănat)
cuțit de plastic (cuțit de tăiat plasticul)
b. *perie din păr* (perie făcută din păr natural)
cuțit din plastic (cuțit făcut din plastic)

Precum Pustejovsky (1995), Johnston și Busa (1999) afirmă că cea mai bună metodă de a reduce numărul interpretărilor unui grup nominal complex este de a examina contextul în care acesta apare. De asemenea, aceștia menționează că pentru o mai bună interpretare, trebuie analizată și relația dintre cuvântul centru și modificator. Această analiză va oferi informația necesară pentru tipul de modificare ce ar avea loc în cadrul unui grup nominal.

În ceea ce privește corespondența grupurilor nominale complexe, nu toate grupurile nominale romanice au echivalent în limba engleză (6). Traducerea din engleză în limbile romanice este mai dificilă din cauza lipsei explicației relației semantice dintre centru și modificator. Cea mai bună metodă de a oferi traducerea corectă este de a determina relația dintre elementele cuvintelor compuse englezești și apoi de a determina prepoziția corectă în limbile romanice pentru exprimarea relației. Cât despre traducerea grupurilor nominale complexe din limbile romanice în limba engleză, aceasta este mai simplă și constă într-un grup nominal format din două substantive:

- (6) *sare de baie* *pastă de dinți*
bath salt *toothpaste*

Însă nu toate grupurile nominale complexe din limbile romanice pot fi traduse printr-un grup nominal format din două substantive. În astfel de cazuri, construcția nominală potrivită pentru limba engleză cere posesivul:

- (7) *cuțit de măcelar*

*butcher's knife*⁶

După cum am observat în aceasta lucrare, deşi grupul nominal este bine definit la nivel sintactic, la nivel semantic poate prezenta ambiguităţi care pot fi clarificate cel mai bine pe baza contextului dat.

BIBLIOGRAPHY:

- Barbu, Ana-Maria, *Sintaxa determinantilor: Analiză lingvistică și aplicație computațională*, Editura All Educational, Bucureşti, 2004.
- Cornilescu, Alexandra, *Concepts of Modern Grammar*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1995.
- Johnston, Michael; Busa, Federica, *Qualia structure and the compositional interpretation of compounds*. În E. Viegas (ed.), *Breadth and Depth of Semantics Lexicons*, Dordrecht: Kluwer Academic, p.167-187, 1999.
- Jackendoff, Ray, *X-bar Syntax: A Study of Phrase Structure*. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts and London, England, 1977.
- Pollard, Carl și Sag, Ivan, *Head-Driven Phrase Structure Grammar*, The University of Chicago Press, Chicago, 1994.
- Pustejovsky, James, *The Generative Lexicon*, The MIT Press, Cambridge, Mass., 1995.

⁶ Exemplele sunt date de Johnston și Busa (1999: 185).